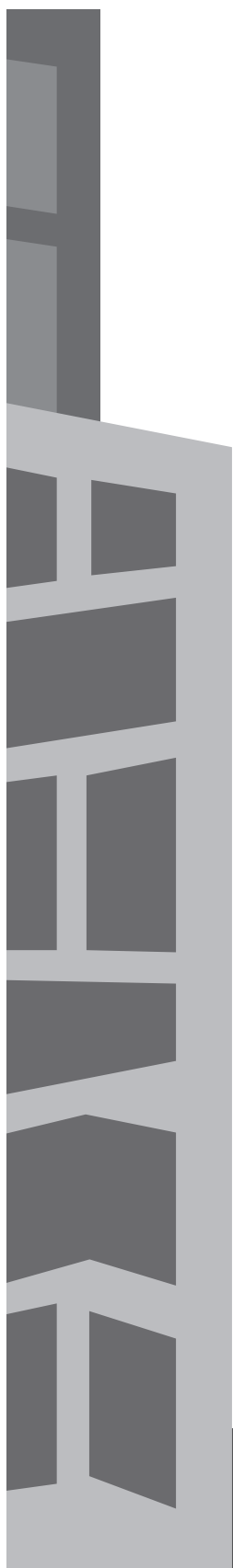

Samenvatting

Samenvatting

“hoe vele Jongelingen loopen der rinckelroyen langhs de straten (...) Wat isser dickwils in den laten avont / ende tot / ja over den middernacht / aldertel gewoel / gejaegh / gedraef / ghesingh en gespringh van jonghe lieden / die met roepen / rasen / tieren / beeren / vloecken / sweeren / huysen schofferen / raseren / bevuylen / En. den nacht passeren / ende daer in groot playsier en vermaeck stellen” - Den Heussen (1657)

Groepjes jongeren die hangen op straat, kletsen en ogenschijnlijk niets nuttigs doen: hangjongeren zijn van alle tijden. Dergelijk rondhangen wordt in de literatuur ook wel aangeduid met ‘unstructured socializing’. Dit concept, zoals geformuleerd door Osgood et al. (1996), verwijst naar een activiteit zonder vooropgezet plan of doel die wordt ondernomen samen met leeftijdsgenoten in de afwezigheid van (volwassen) autoriteitsfiguren. Academics in de sociale wetenschappen hebben geargumenteed dat het ongestructureerd doorbrengen van tijd met vrienden zonder volwassenen in de buurt onderdeel uitmaakt van de ontwikkeling die jongeren doormaken richting volwassenheid. Het draagt bijvoorbeeld bij aan het ontwikkelen van sociale vaardigheden en een eigen identiteit (Allen en Antonishak, 2008; Giordano, 2003; Vitaro, Boivin, en Bukowski, 2009). Dat neemt niet weg dat rondhangen ook bij uitstek gelegenheid biedt voor minder wenselijk gedrag, zoals vandalisme, diefstal en andere vormen van criminaliteit.

In dit boek staat de relatie tussen rondhangen (‘unstructured socializing’) en jeugdcriminaliteit centraal. De studie bouwt voort op het theoretische en empirische werk van Osgood et al. (1996) en de literatuur die sinds dat artikel is gepubliceerd over de relatie tussen rondhangen en jeugdcriminaliteit. Het doel van dit boek is om de relatie tussen rondhangen en jeugdcriminaliteit verder uit te werken, zowel theoretisch, als methodologisch, als empirisch. Dat doe ik door onderliggende processen te onderzoeken die de relatie

mogelijk *verklaren*, door innovatieve methoden voor data verzameling toe te passen om de relatie empirisch beter te *toetsen* en door situationele condities te bekijken die de relatie mogelijk *specificeren*.

In de analyses is gebruik gemaakt van data over tijdsbesteding en jeugdcriminaliteit die zijn verzameld onder ruim 800 Nederlandse jongeren (11 tot 20 jaar oud, verzameld binnen het SPAN project) en onder ruim 16.000 Amerikaanse jongeren (10 tot 17 jaar oud, verzameld binnen het PROSPER Peers project). Deze jongeren werden benaderd via de middelbare school waar ze op dat moment waren ingeschreven. Twee innovatieve methoden voor dataverzameling, namelijk de 'space-time budget methode' (een soort dagboek) en systematische sociale observaties, werden toegepast in combinatie met meer traditionele methodes om de operationalisatie van het concept voor rondhangen ('unstructured socializing') te verbeteren en om omstandigheden te bekijken waaronder rondhangen sterker en minder sterk samenhangt met jeugdcriminaliteit.

Rondhangen en jeugdcriminaliteit

Sinds de publicatie van Osgood et al. in 1996 is er in de sociologische en criminologische literatuur in toenemende mate aandacht geweest voor het concept van unstructured socializing. Hoofdstuk 1 geeft een theoretisch en empirisch overzicht van deze literatuur op basis van een systematische literatuuronderzoek. Bijna alle 74 studies die zijn opgenomen in het literatuuroverzicht vonden een positieve relatie tussen rondhangen (unstructured socializing) en criminaliteit. Dit bevestigt de robuustheid van de relatie voor verschillende onderzoeksmethodes, stadia binnen de adolescentie, soorten delinquentie en landen. De relatie wordt tevens bevestigd in de empirische studies die worden beschreven in dit boek. Toch komen er uit het overzicht in hoofdstuk 1 ook een paar gebieden naar voren waarop verder onderzoek nodig is. Ten eerste is er weinig bekend over factoren die de relatie kunnen verklaren. Ten tweede kan de operationalisatie van het concept 'unstructured socializing' nog verder worden verbeterd. Ten derde weten we nog weinig over situationele factoren die de relatie specificeren.

Waarom hangt rondhangen samen met jeugdcriminaliteit?

Om met het eerste hiaat in de bestaande literatuur te beginnen: Waarom is rondhangen eigenlijk gerelateerd aan verhoogde risico's op criminaliteit? In hoofdstuk 2 worden vier potentiële verklaringen voor dit verband geopperd en vervolgens empirisch getoetst. Om tot deze verklaringen te komen is het unstructured socializing perspectief van Osgood et al. (1996) theoretisch geïntegreerd met verschillende andere theorieën en perspectieven. Ten eerste wordt verondersteld, gebaseerd op de routine activiteiten theorie (Cohen en Felson, 1979), dat rondhangen jongeren blootstelt aan gelegenheden voor criminaliteit, door het gebrek aan structuur en toezicht. Vervolgens wordt verondersteld, gebaseerd op de sociale leertheorie (e.g., Akers, 1998; Burgess en Akers, 1966) en situationele benaderingen over de invloed van leeftijdsgenoten (e.g., Dishion et al., 1996; Warr, 2002), dat rondhangen jongeren blootstelt aan groepsprocessen die hen motiveren tot criminaliteit en dat het rondhangen hen meer tolerant maakt ten opzichte van criminaliteit. Ten slotte wordt beargumenteerd, gebaseerd op ideeën over settings waarin daders samenkomen (Felson, 2003) en over hoe 'conventionele' jeugd elkaar ontmoet tijdens gestructureerde activiteiten (Eccles et al., 2003), dat rondhangen jongeren blootstelt aan delinquente leeftijdsgenoten, wat weer hun eigen delinquente gedrag beïnvloedt. De resultaten suggereren dat alle processen, direct of indirect, de relatie tussen rondhangen en jeugdcriminaliteit verklaren. Door veel rond te hangen 1) worden jongeren blootgesteld aan verleidingen, i.e. gelegenheden, om betrokken te raken bij criminaliteit 2) worden jongeren blootgesteld aan delinquente leeftijdsgenoten, wat er weer voor zorgt 3) dat jongeren meer worden blootgesteld aan delinquente groepsprocessen en 4) dat jongeren toleranter worden ten opzichte van criminaliteit. Deze processen verklaren samen voor een groot deel de verschillen en veranderingen in jeugdcriminaliteit bij de onderzochte jongeren.

Metten van de setting waarin jongeren rondhangen

In hoofdstukken 3 en 4 worden de sterke en zwakke punten besproken van twee onderzoeksmethoden die veelbelovend lijken voor het meten van settings waarin jongeren rondhangen. De eerste methode, besproken in hoofdstuk 3, is de space-time budget methode (Wikström en Butterworth, 2006; Wikström et al., 2012). Bij deze methode worden voor vier dagen retrospectief per uur de activiteiten en locaties van respondenten uitgevraagd. Omdat het dagboek zowel de activiteiten van respondenten gedetailleerd in kaart brengt, als ook de personen die bij die activiteiten aanwezig zijn, is de methode zeer bruikbaar voor het operationaliseren van rondhangen. Bovendien geeft de methode een overzicht van de locaties waar respondenten zich bevinden gedurende de vier dagen. Dit maakt een meer uitgebreid onderzoek naar invloed van omgeving op gedrag mogelijk, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de woonbuurt, maar ook naar de buurten waar jongeren hun tijd doorbrengen.

De tweede methode, besproken in hoofdstuk 4, is systematische sociale observatie (Perkins, Meeks, en Taylor, 1992; Perkins en Taylor, 1996; Taylor, Gottfredson, en Brower, 1984). Deze methode is toegepast om fysieke en sociale wanorde binnen straatsegmenten te observeren. Dit zijn kenmerken van de fysieke omgeving die van invloed kunnen zijn op delinquent gedrag. Het onderzoek dat wordt gepresenteerd in dit hoofdstuk is vooral gericht op observator bias: kenmerken van observatoren (zoals of ze in een stad of op het platteland zijn opgegroeid) beïnvloeden mogelijk hun perceptie van wanorde. Dit heeft gevolgen voor geaggregeerde maten van wanorde als men onvoldoende rekening houdt met de toewijzing van observatoren aan verschillende buurten. Dit hoofdstuk presenteert een nieuw model dat direct corrigeert voor observator bias in ecologische (geaggregeerde) constructen. Het gepresenteerde model is een verfijning van het ecometrics model van Raudenbush en Sampson (1999). De toepassing van het model heeft gevolgen voor de relatie tussen de mate van wanorde in een gebied en criminaliteitscijfers zoals gerapporteerd door de politie.

Onder welke omstandigheden hangt rondhangen sterker of minder sterk samen met jeugdcriminaliteit?

Om te specificeren onder welke omstandigheden rondhangen sterker, en minder sterk, is gerelateerd aan delinquentie worden drie situationele condities onder de loep genomen. Hoofdstukken 5, 6 en 7 behandelen, respectievelijk, de functionele locatie waar jongeren rondhangen (zoals een winkelcentrum, op straat, of bij een vriend thuis), achterstand in buurten waar jongeren rondhangen, en de kenmerken van de vrienden waarmee jongeren rondhangen.

Functionele locatie

Wat betreft de functionele locatie waar jongeren rondhangen (hoofdstuk 5) is de verwachting dat rondhangen sterker is gerelateerd aan criminaliteit als het plaatsvindt in locaties met weinig sociale controle. De mate van sociale controle die in een locatie aanwezig is, hangt af van de mate waarin mensen zich verantwoordelijk voelen voor een locatie. Mensen voelen zich bijvoorbeeld heel verantwoordelijk voor wat er in hun huis gebeurt (privé ruimte), maar minder voor wat er op straat gebeurt (openbare ruimte). Om hypothesen op te stellen over welke locaties specifiek erg criminogeen zijn, is Felson's classificatie (1995) over verantwoordelijkheid voor locaties geïntegreerd met het unstructured socializing perspectief (Osgood et al., 1996). In lijn met deze hypothesen vinden we dat rondhangen in privé ruimtes minder sterk gerelateerd is aan criminaliteit dan rondhangen in semi-openbare en openbare ruimtes. Meer specifiek vinden we dat rondhangen in recreatie- en uitgaansgelegenheden, op straat en in open ruimten gerelateerd is aan toenames in gerapporteerde criminaliteit, maar rondhangen in winkelcentra, openbaar vervoer en overige semi-openbare locaties, zoals scholen en verenigingen, niet. Deze resultaten kunnen mogelijk worden verklaard met het toezicht dat door winkeliers, werknemers in het openbaar vervoer (e.g., een tramconducteur) en werknemers bij andere semi-openbare locaties (e.g., conciërge) wordt uitgeoefend op groepjes rondhangende jongeren. Dit is tot dusver nog speculatie, maar het is mogelijk dat die beroepsgroepen ingrijpen wanneer een groepje jongeren te luidruchtig wordt, of tekenen vertoont van delinquent gedrag. Daarmee hebben deze mensen dus potentieel een belangrijke (schaduw)rol als toezichthouder.

Achterstand in de buurt

Is rondhangen in achterstandsbuurten sterker gerelateerd aan criminaliteit dan rondhangen elders? Om deze vraag te beantwoorden, is het unstructured socializing perspectief (Osgood et al., 1996) in hoofdstuk 6 theoretisch geïntegreerd met de sociale desorganisatie theorie (Sampson, Raudenbush, en Earls, 1997; Shaw en McKay, 1942) en broken windows theorie (Wilson en Kelling, 1982). Sociale desorganisatie in een buurt is het onvermogen en de onwil van buurtbewoners om sociale controle te handhaven in hun woonomgeving. In buurten met hoge desorganisatie is het daarom onwaarschijnlijk dat buurtbewoners toezicht zullen houden op de groepjes jongeren die daar rondhangen. Jongeren voelen zich daardoor minder beperkt in hun doen in laten, wat zich mogelijk vertaalt naar crimineel gedrag. Op een zelfde manier kunnen tekenen van wanorde worden gezien als een signaal dat ongepast gedrag wordt getolereerd in een bepaalde buurt; dat het niemand wat kan schelen (Wilson en Kelling, 1982). Tekenen van wanorde geven daarmee het signaal af dat deviant gedrag niet wordt bestraft. In deze studie worden zeven indicatoren van sociale desorganisatie onderzocht, sociaal economische status, etnische heterogeniteit, mobiliteit onder buurtbewoners, percentage één-ouder gezinnen, bevolkingsdichtheid, hoogbouw en collectieve effectiviteit, evenals een indicator voor de mate van fysieke wanorde in een buurt. Van deze indicatoren blijkt alleen collectieve effectiviteit, i.e. sociale cohesie en sociale controle onder buurtbewoners, relevant voor de relatie tussen rondhangen en criminaliteit: rondhangen in buurten met lage scores op collectieve effectiviteit is sterker gerelateerd aan criminaliteit dan rondhangen in andere buurten. Dit impliceert dat wanneer jongeren rondhangen in buurten waar bewoners geen controle kunnen of willen handhaven, de activiteit sterker gerelateerd is aan criminaliteit.

Delinquente vrienden

Is 'rondhangen met de verkeerde vrienden' inderdaad gerelateerd aan een verhoogd risico op criminaliteit en drugsgebruik? De rol van vrienden waarmee jongeren rondhangen (hoofdstuk 7) is getheoretiseerd vanuit situationele benaderingen over de invloed van leeftijdsgenoten (e.g., Dishion et al., 1996; Warr, 2002) en literatuur over samenplegen (e.g., Warr, 1996). Op

basis van die literatuur wordt verondersteld dat leeftijdsgenoten een jongere kunnen stimuleren tot delinquentie 1) door bevestigend te reageren op delinquent gedrag en daarmee het idee te scheppen dat zulk gedrag wenselijk is (in de Engelse literatuur heet dit 'reinforcement') 2) door het initiatief te nemen voor delinquent gedrag 3) door zijn of haar status te bedreigen en daarmee een (agressieve) reactie te provoceren, of 4) door simpelweg aanwezig te zijn en daarmee bij te dragen aan groepsgedrag waarbij individuele verantwoordelijkheden verzwakken. De meest waarschijnlijke kandidaten voor het 'reinforcen', initiatief nemen of provoceren, zijn de vrienden die zelf betrokken zijn bij criminaliteit, de 'risico-zoekers', de vrienden die tolerant zijn ten opzichte van regelovertreding en de vrienden die wat ouder zijn dan de rest. Resultaten suggereren dat vooral delinquentie van vrienden relevant is: rondhangen met vrienden die drugs gebruiken, stelen, vandalisme plegen, of geweld plegen, vergroot de kans dat een jongere zelf ook zulk gedrag gaat vertonen. De andere onderzochte kenmerken van vrienden (risico zoeken, attitudes, leeftijd) lijken minder relevant voor de relatie tussen rondhangen en criminaliteit.

Concluderend

Door het ontrafelen van verklarende processen en het specificeren van versterkende omstandigheden vergroot dit boek onze kennis over *waarom* en onder *welke omstandigheden* rondhangen samenhangt met jeugdcriminaliteit. Het boek draagt daarmee bij aan een beter begrip van wat er nu eigenlijk zo onwenselijk is aan jongeren die rondhangen.